

Лэпбук "Олонхо дойдута"

Тематической посубуя маннык сайды хайысхаларынан бэлэмнэнэ:

1. Билии-көрүү сайдыыта
2. Сангарар санга сайдыыта
3. Тарбах былчыннарын сайдыыта
4. Өй үлэтин сайдыыта
5. Кэрэни сыаналыыр өйун сайдыыта (уус-уран ускуустуба, айар үлэ)

Сыала: Оџо "Олонхо" тиэмэтин билиитин кэнэтии уонна онно суолта биэри.

Соруктара:

1. "Олонхо" тиэмэтигэр билиитин түмүү;
2. Лэпбугунан сатаан туттар сатабылы сайыннарыы;
3. Омук быһыытынан култууратыгар, үгэстэригэр харыстаан сыһыаннаһарга иитии;
4. Оџо Олонхо эпос буоларын туһунан өйдөбүлүн кэнэтии.

Тутула.

Титульной сирэй.

Титульной сирэйгэ "Аал Луук мас" уруһуя киллэриллибит. Аал Луук мас үс дойдуну ситимниир олонхо ытык маһа буолар. Ытык мас силиһэ Аллараа дойдуга тийэр, сабарайа Орто дойдуга үүнэн, силигилээн турар, оттон лабаалара үрдүккэ, халлаанга тардыһаллар, онно Үөһээ дойдуга тангаралар олороллор. Бу ытык мас олоџу биэрэр, орто дойдуну уонна туох баар тыынар тыыннаабы тускулуур чинчилээх.

Ис өттүгэр хармааннар оноһуллубуттар: онно "Олонхо сирэ-уота", лабириннардаах оонньуулар, кроссворд, "Олонхо эйгэтэ", "Фигуралартан оһуорда онор", "Хартыынаны хомуй", "Аһаардар", "Пазлы хомуй", "Ахсаан пазла", "Ойууну кырааскалаа" курдук бэчээттэммит дидактической остуол оонньуулар, "Олонхо дойдутугар айан" хаамыылаах остуол оонньуута, " Ким түргэний?" –

күрэхтэһиилээх оонньуу.

Дидактической карточкалар

Бастакы сирэйэ. “Олонхо сирэ-уота” (үс сирэйгэ арахсар). Магнайгы сирэйгэ – үөһээ дойду, иккис сирэйгэ – орто дойду, үһүс сирэйгэ – аллараа дойду, итиэннэ хас биирдии сирэйгэ туһунан паапкаҕа фланелеграфка көрдөрөргө, өйдөтөргө, оонньоторго туһанарга аналлаах олонхо геройдарынан персонажтар бааллар. Хартыынка уонна персонажтар көмөлөрүнэн кэпсэтии, ойуулааһын, кэпсээн, оонньуу нөҥүө оҕоҕо геройдар чаҕылхай араас эгэлгэлэрин билиһиннэриэххэ сөп. Фланелеграфка аналлаах персонажтар оҕо билэр-көрөр интэриэһин эрэ уһугуннарбат, туох ханнык иннинэ эпоска интэриэһин эмиэ көтөбөр. Онтон лабиринт оонньуулар көмөлөрүнэн оҕолор хаамыыларын мындырдык (логически) толкуйдаан хаамарга, туох баар барыйааннары ылан көрөргө үөрэниэхтэрин сөп. Ону тэнгэ бу оонньуулар оҕолору ырыҥалыыр толкуйдаах, болҕомтолоох, сыаллаах буоларга үөрэтэр. Билиини чингэтэргэ “Олонхо дойдута” диэн кроссворду туһаныахха сөп.

Иккис сирэйэ. (Икки сирэйтэн турар). Дидактической бэчээттэммит остуол оонньуулар. Ол курдук “Олонхо эйгэтэ” (оонньуу 3 көрүгүннээх), “Аҥаардар”, “Фигуралартан оһуорда онор”. Бу оонньуулар оҕо персонажтар таҥастарын-саптарын, киэргэллэрин, туттар тэриллэрин, сэптэрин-сэбиргэллэрин уонна саха оһуордарын кытта билсэригэр аналлаахтар. Оонньуулар оҕо билэр-көрөр, чинчийэр интэриэһин сайыннараллар. Оҕо бэйэтэ быһаарыныы ылынарыгар үөрэтэр. Оонньуу кэмигэр бэйэлэригэр эрэнэр санааларын үрдэтэр, оҕо тулалыыр эйгэбэ, бэйэтин култууратыгар харыстаан сыһыаннаһар санаатын арыйар.

Үһүс сирэйэ. Манна саастарынан араарыллан “Хартыынаны хомуй”, “Пазлары хомуй”, “Ахсаан пазла ” диэннэр бааллар. Оҕо хартыынкалары, эпос геройдара ойуулаах пазлары хомуйар, таҥар. Оҕо сатабылын, хараҕынан көрөн өйдүүр дьобурун, толкуйун, тарбах былчыннарын, биир сиргэ түптээн олоруутун, тулуурун уонна толоругаһын сайыннарар.

Төрдүс сирэйэ. “Ойууну кырааскалаа” олонхо геройдарын майгыларын-сигилилэрин уонна саха оһуорун оҕоҕо билиһиннэри.

Бэһис сирэйэ. (Икки оонньуу киирэр) 1. “Олонхо дойдутугар айан” хаамыылаах

остуол оонньуута. Оонньуу идиэйэтэ сүрдээх судургу. Бу оонньууга 4 саастарыттан саҕалаан бары оҕолор, үөрэнээччилэр, оннооҕор улахан да дьон оонньуохтарын сөп. Оонньуу толооно барыта олонхо ис хоһоонугар олобуран дьэрэкээн ойууларынан уруһуйдаммыт. Кэлэктиибинэн оонньуу – оҕону алтаҕа диэри түргэнник ааҕарга үөрэтиэ. Оонньуу оҕо көрөр-уобарастыыр уонна тылынан-мындырдык саныырын, тута толкуйдуурун, айар-тутар дьобурун, өйгө тутуутун, болҕомтотун сайыннарар. Оҕо бэйэтин дьайыыта хайдах өрүттээх буоларын ырыҥалыырга, предмети уонна тулалыыр эйгэни хайдах ылынарын кэнэтэргэ, кэпсэтэн сангарарга үөрэнэр, ону тэнэ саамай сүрүнэ диэн олонхо дыккы уонна аптаах дойдутугар барыбытын угуйар, холбуур. 2."Ким биэтэҕкэ түргэник тийэр?" – күрэхтэһиилээх оонньуу. Бу оонньуу оҕону сымса, имигэс, түргэн буоларга иитэр, тарбахтарын былчыннара сайдарыгар көмөлөөх. 70 см үһүннээх былаах мас палочкаларга хордуонкаттан оноһуллубут, өгнөөх кырааскаларынан киэргэтиллибит, аттаах олонхо бухатыырдары иилиллибиттэр. Хас биирдии бухатыыр анал ааттаах аттаахтар. Оҕолор бухатыырдары аттарынан көрөн билэ-өйдүү үөрэнэллэр.

“Олонхо эйгэтэ” дидактической остуолга аналлаах лотуо оонньуу (4-7 саастаахтарга).

I көрүнгэ: “Олонхо дьоруойдарын таҥастара-саптарга, сэптэрэ-сэбиргэллэрэ, киэргэллэрэ)

Сыала:

– Олонхо дьоруойдарын таҥастарын-саптарын, сэптэрин-сэбиргэллэрин, киэргэллэрин уонна балары туохха туһаналларын оҕолорго билиһиннэри;

- Тыл саппааһын байытыы.

Соруктара:

– Олонхо дьоруойдарын таҥастарын-саптарын, сэптэрин-сэбиргэллэрин, киэргэллэрин уонна балары туохха туһаналларын туһунан өйдөбүлү инэри;

– Оҕо болҕомтотун, көрөр уонна истэр аппаратаын сайыннары;

– Төрөөбүт дойдутун таптыырга уонна киэн туттарга иитии.

Лотуо 10 улахан уонна 30 кыра хаартыынкаттан турар. Улахан хартыынка 3-түү эрээккэ уонна 2-лии устуруокаба арахсар. Үс үөһээнни эрээккэ предметтэр уруһуйдаммыттар, оттон аллараангыта кураанах. Кыра хартыынкалар бары предмет ойуулаахтар.

Оонньуу сорудаба: Хартыынкалары үс болобунан ууруу: танас-сап, киэргэл, сэп сэбиргэл.

Оонньуу дьайыта: Оболор уруһуйдардаах хартыынкалары ылаллар, ааттыыллар уонна миэстэтин быһаараллар.

Түмүктэри таһаары: Бөлөбүнэн ууруллубут хартыынкалары “танас-сап, киэргэл, сэп сэбиргэл” диэн арааран бэрэбиэркэлээһин, барыта сөп буоллабына хайбыыгын, өскөтүн сыыһа буллар түгэнигэр, туохха олобуран сыыһа онорбутун көрүү.

II көрүнэ: “Пааратын хомуй”.

Соруктара:

– хартыынкалары тэннииргэ, маарыннаһарын буларга үөрэтии;

– Болбонтотун, көбүн, сагатын сайыннарыы;

– Саастыылаахтарын кытта үчүгэйдик иэйиилээх кэпсэтэргэ иитии.

Оонньуу быраабылата: Бэйэтин хартыынкатын билбит оҕо ытааччыттан ылар уонна бэйэтин оонньуур толоонугар уурар.

Оонньуу дьайыта: Тэн хартыынканы булуу, көрдөрүүнэн уонна тылынан дьайыы.

Оонньуу хаамыта: Оболорго улахан хаарталары түгэтэллэр, оттон кыралары ытааччы ылар (старшай гурууппа оҕото) уонна хас биирдиитин уочаратынан ааттыыр. Чуолкайдык саҕарыахтаах: “Кимиэхэ батас (дүгүр, бастыҥа, куйах, халадаай о.д.а.) баар?”, – диэн. Оннук хартыынкалаах оҕо илиитин уунан баран: “Батас миэхэ баар”, – диэн хардарыахтаах. Оболор бу лотуо кыра

хартыынкаларын ылан баран, бэйэлэрин хаарталарыгар уураллар. Ким түргэнник бэйэтин хаартатын толорбут, ол кыайар.

III көрүнгэ: “Ойуулааһынынан таай”

Сыала:

- Оҕо олонхо геройдарын тагастарын, киэргэллэрин, сэптэрин сэбиргэллэрин билиитин чингэтии;
- Оонньуу кэмигэр быраабыланы тутуһарга үөрэтии.

Оонньуу дьайыыта: Ыытааччы кыра хартыынканы көрдөрбөккө онно туох ойууламмытын этэр. Холобур, “Бу кулгаахха кэтиллэр кыһыл көмүс эбэтэр үрүң көмүс симэх, эбэтэр бу төбөҕө кэтиллэр бытырыыстаах,” – диир. Оҕо ону таайдаҕына хартыынканы бэйэтигэр ылар. Ким элбэҕи сөпкө ааттаан таайбыт, ол кыайыылаах буолар.

“Анаардар” диэн дидактической оонньуу (4-7 саастаах оҕолорго).

Сыала: – Саха оһуорун, киэргэлин оҕоҕо билиһиннэрии;

- Оҕо бысталаммыт ойуулары оннуларын булларар сатабылын сайыннарыы.

Карточка 32 бысталаммыт хартыынкалартан турар.

Оҕолорго бысталаммыт хартыынкалары биэрэллэр, онтон ол анаара ыытааччы остуолугар сытар. Оонньооччулар сруктара бысталаммыт хартыынкаҕа сөп түбэхэр анаарын булуу буолар.

Ыытааччы бысталаммыт хартыынканы көрдөрөр уонна оһуору ааттыыр, онтон оҕо ол анаара баар буоллаҕына эмиэ ааттыыр уонна бэйэтигэр ылар. Бу матырыйаал оҕо саха оһуордарын ааттарын арааран билэригэр, тылын баайа сайдарыгар, логической толкуйугар уонна өйүгэр тутарыгар кыах биэрэр.

“Фигуралартан оһуорда онор” дидактической оонһуу (4-7 саастааһтарга)

Сыала: – Оһо араас быһыылаах геометрической фигуралары билэрин уонна сөпкө ааттыырын (төгүрүк, үс муннук, квадрат) ситиһии;

– Фигуралары өнгүнэн араарга уонна тэннииргэ үөрэтии;

– Саха оһуоругар геометрической фигуралары булан көрөр саҥабылларын сайыннарыы.

Оһолор геометрической фигуралартан бэйэлэрин көрүүлэринэн оһуор онороллор уонна кэпси-кэпси туох оһуор онорбуттарын ааттыыллар.

“Олонхо дойдутугар айан” хаамыылаах остуол оонһуута (дьиэ кэргэнин кытта 4 саастарыттан үөһээ оһолорго)

Комплекка киирэр: 5 фишка, кубик, оонһуу быраабылата, 175 хаамыылаах оонһууур толоон (61*43 см.).

Оонһуу сыала:- Оһо оонһуу быраабылатын тутуһан оонһуурун ситиһии; - бэрээдэктээх, түмсүүлээх буоларга иитии.

Оонһуу соруга: Ыһыахтыыр сиргэ бастакынан тийии.

Оонһуу быраабылата: Иккиттэн элбэх оһо оонһуон сөп. Фишкалар оонһуу саҥаланар кэрдииһигэр урууллаллар. Оонһооччулар кубигы уочаратынан быраҕаллар уонна кубикка хас хаамыы түспүтүнэн фишкаларын оонһуу толоонун устун хаамтараллар. Өскөтүн, фишка бүтэһик хаамыытыгар хайа эмэ өнгө түстэбинэ, оонһооччу кэлэр усулуобуйалары толорор:

1. Манан – кэлэр хаамыыга уочаратын көтүтэр
2. Халлаан күөх – стрелканын иннигэр барар
3. Күрэн – стрелканын кэннигэр хаамар.
4. Кыһыл – кубигы өссө биридэ быраҕан хаамар.

Ким бастакы ыһыатыыр түһүлгэбэ тийбит, ол кыайар (эбэтэр 1 миэстэ буолар).

“Ахсаан пазла” дидактической ооньуу (5-7 саастаахтарга)

Ооньуу сыала:

- Хас даҕаны чаастан бүтүнү оноруу: 1-10 диэри чыыһылалары билиитин кэнэтии;
- Оҕо омугун үгэстэригэр интэриэһин көтөбүү;
- 10-на диэри суоттуур үөрүйэбин чинэтии;
- логической толкуйун, болҕомтотун, өйгө тутарын сайыннарыы.

Ооньуу соруга:

Хартыынка таһаарар инниттэн, сыыппыралардаах дьураалары бэрээдэгинэн хомуйуохха наада.

“Кимий бу, таай?” дидактической ооньуу

Сыала: Оҕо олонхо персонажтарын ураты бэлиэлэрин тула өйдөбүлүн чинэтии.

Ооньуу хаамыыта: Иитээччи олонхо биир геройун ойуулаан-дьүһүннээн кэпсиир (кени дьүһүнүн-бодотун, майгытын-сигилитин), ону оҕолор ким туһунан ойууланарын таайыахтаахтар. Өскөтүн, оҕо таайдагына, кениэхэ олонхо геройун биэрэллэр. Ким элбэх олонхо геройдаах, ол кыайар.

“Ким биэтэkkэ түргэнник тийэр?”- күрэхтэһиилээх ооньуу (4-7)

Сыала:

- Олонхо геройдарын көрөн билэрин ситиһии;
- Оҕо тарбағын былчыннарын сайыннарыы;
- Түргэн, сымса, имигэс, кыайыыга дьулуурдаах буоларга иитии.

Ооньуу соруга: бастакынан биэтэkkэ тийии

Ооньуу хаамыыта: Бу ооньууга икки эбэтэр үс оҕо ооньуон сөп. Оҕолор палочкалары талан ылаллар. Палочкаларга 70см уһуннаах быалаахтар, быаларын тебетүгэр аттаах бухатыырдар

иилиллибиттэр. Ньургун Боотур - дьураа хара аттаах, Үрүн Уолан - үрүмэччи үрүн аттаах, Күн Дьирибинэ – күенэ көҕөччөр аттаах. Оҕолор хамаанданан быалаах палочкаларын эрийэллэр. Ким түргэнник, эрдэ биэтэkkэ тийбит ол кыайыылаах буолар.

Бэлэмнээтэ "Сир симэбэ" оҕо саадын иитээччитэ Бугаева Евдокия Егоровна, Нам улууһун Арбын нэһилиэгэ